

Participatieverslag

Beleidsnota Luchtkwaliteit

24-06-2024

Inleiding

Iedereen verdient schone lucht. De luchtkwaliteit in Utrecht wordt steeds beter, maar is nog niet gezond genoeg. Ongezonde lucht is schadelijk voor de gezondheid van mensen, de natuur en het milieu. Daarom is in het coalitieakkoord opgenomen dat we in Utrecht willen streven naar de WHO-advieswaarden uit 2021. Om die op termijn te behalen nemen we maatregelen om de kwaliteit van de lucht te verbeteren. Deze maatregelen hebben invloed op Utrecht en haar inwoners en ondernemers. Daarom hebben we een participatietraject doorlopen en gepeild wat het draagvlak is voor de maatregelen. De uitkomsten hiervan gebruiken wij om een keuze te maken voor nieuwe maatregelen.

Er zijn verschillende bronnen van luchtvervuiling. Bij het peilen van belanghebbenden richten we ons het meest op de bronnen van luchtvervuiling die in Utrecht veroorzaakt worden en waar de gemeente en haar inwoners invloed op hebben. Dat zijn met name de bronnen houtstook, roken en wegverkeer. Daarnaast is er ook nog de bron vuurwerk. Deze bron komt niet terug in onze participatie omdat de gemeente hiervoor een [burgerberaad](#) organiseerde. Voor bronnen die buiten de gemeente luchtverontreiniging veroorzaken, zoals wegverkeer, industrie, landbouw en zeescheepvaart vroegen we inwoners mee te denken over een lobbyboodschap richting andere overheden, met name het Rijk en de provincie.

Een bron waar inwoners niet direct invloed op hebben, maar de gemeente wel, zijn mobiele (bouw)werktuigen. Deze bron komt niet terug in onze peiling. Vanuit onze inzet op emissieloos bouwen (en het toekomstige uitvoeringsprogramma daarvoor) wordt contact onderhouden met de bouwsector. Met de bouwsector worden mogelijke aanvullende maatregelen verder besproken.

Aanpak

In november 2023 zijn we gestart met het peilen van inwoners. Dat hebben we op drie manieren gedaan:

- **Enquête via Denkmee**
14 november tot en met 3 december 2023
- **Straatgesprekken**
25 november tot en met 5 december 2023
- **Denktank bijeenkomsten**
12 en 19 maart 2023

Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de uitkomsten uit het Klimaatpanel van augustus 2023, over Duurzame Mobiliteit.

Enquête via DenkMee

Bewoners konden via DenkMee een enquête invullen met vragen gericht op de luchtvervuilende bronnen houtstook en roken. In onze enquête vroegen we of de deelnemers zich zorgen maakten over de luchtkwaliteit en of ze vinden dat de gemeente meer maatregelen moet nemen. Verder hebben we gepeild hoe inwoners naar de vervuilende bronnen houtstook en roken kijken (hebben ze er last van?) en hoe ze kijken naar mogelijke maatregelen op deze bronnen.

De bron wegverkeer namen we niet mee in onze enquête omdat de gemeente in september 2023 een enquête hierover uitzette. De resultaten daarvan hebben we meegenomen in onze afweging voor (aanvullende) maatregelen.

Straatgesprekken

Straatgesprekken boden de mogelijkheid om wat dieper met inwoners in gesprek te gaan. Een extern bureau ondersteunde bij het voeren van de staatgesprekken. Op 10 verschillende locaties, verspreid door heel de stad werden deze gesprekken gevoerd, vanuit een elektrisch kampeerbusje met informatieposters over de luchtkwaliteit. Aan de hand van de vragen uit de DenkMee enquête werden voorbijgangers gevraagd naar hun mening over de luchtkwaliteit, over de bronnen wegverkeer, houtstook en roken, en over maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren. In aanvulling op de straatgesprekken werd er ook een aantal interviews met jongeren gedaan.

Denktank bijeenkomsten

In de enquête op DenkMee konden geïnteresseerden aangeven dat ze verder met ons in gesprek wilden over maatregelen om de lucht gezonder te maken. Met een kleinere groep bewoners gingen we twee avonden in gesprek. Een extern bureau hielp ons bij de invulling en leverde een gespreksleider van deze avonden. De eerste avond maakten we kennis met de deelnemers en gaven we informatie over de luchtkwaliteit en onze ambities. We nodigden inhoudelijke experts (zoals een onderzoeker luchtkwaliteit van de Universiteit Utrecht) en de wethouder uit om hierover te vertellen. Daarna gingen de aanwezigen in kleinere groepjes in gesprek. De centrale vraag van de avond was: wat kunnen inwoners zelf doen om de luchtkwaliteit te verbeteren?

De tweede avond deelden we informatie over welke bronnen bijdragen aan ongezonde lucht. We gingen wederom in kleinere groepjes in gesprek over maatregelen die de gemeente kan nemen om de lucht gezonder te maken, gericht op de bronnen houtstook en wegverkeer. We vroegen wat hun eerste indruk van een maatregel was, welke variant van een maatregel hun voorkeur had, wanneer we een maatregel zouden kunnen invoeren en waar we op moesten letten zodat de maatregel eerlijk en rechtvaardig werd ingevoerd. Tot slot konden de deelnemers input meegeven voor een lobbyboodschap die we kunnen gebruiken richting andere overheden, zoals het Rijk en de provincie.

Communicatie

De volgende communicatiemiddelen hebben we ingezet om onze inwoners te informeren over het participatieproces:

- Social media advertising
- Online Nieuwsbrief Utrecht
- Bericht op Twitter/X van diverse wijkbureaus
- Advertentie DUIC-krant
- Advertentie online nieuwsbrief DUIC
- Bannercampagne op DUIC.nl en VARnws.nl

Uitkomsten

In totaal vulden 1.033 mensen onze enquête op DenkMee in. 277 mensen gaven aan dat we ze mochten benaderen om verder hierover in gesprek te gaan. Hiervan hebben 25 mensen zich aangemeld voor onze denktankbijeenkomsten. Daarnaast spraken we 205 mensen op tien verschillende plekken door heel Utrecht. Lees de volledige uitkomsten van de participatie in bijlagen 4, 5 en 6 van de beleidsnota.

Houtstook

Enquête

De vragen over houtstook in onze enquête geven een verdeeld beeld over houtstook:

- Van de deelnemers die een houtkachel of open haard gebruiken blijkt dat 46,7% bereid is om te stoppen met hout stoken, 50,5% niet.
- 44,4% geeft aan last te hebben als burens hun houtkachel of open haard gebruiken, 55,6% heeft er geen last van.
- Met de stelling "een verbod op het gebruik van een houtkachel of open haard binnen is een goed idee" is 41% het eens en 46% het oneens.

Straatgesprekken

Uit de straatgesprekken blijkt voor sommige bewoners houtstook een wezenlijk onderwerp omdat ze gezondheidsproblemen ervaren. We zien in de enquête en de gesprekken op straat dat mensen bereid zijn om rekening te houden met weersomstandigheden wanneer zij hout stoken. Ook blijkt bereidheid om niet te stoken als het Stookalert geldt of de Stookwijzer aangeeft dat het vuur beter uit kan blijven. Een verbod op houtstook wordt in de gesprekken door veel mensen niet wenselijk of haalbaar bevonden, omdat ze het te ver vinden gaan of denken dat handhaving onmogelijk is. Sommige mensen zeggen dat, in plaats van een verbod, men beter moet leren omgaan met stoken. Daarnaast blijkt uit de gesprekken dat voor sommige bewoners houtstook niet iets is waar ze over nadenken en het prima vinden als er nieuwe regels komen.

Denktank

De mogelijke maatregelen voor houtstook bespraken we ook met de denktank. We vroegen hun eerste indruk van de maatregelen, welke varianten hun voorkeur hadden en hoe we maatregelen eerlijk en rechtvaardig kunnen laten zijn. Ook vroegen we ze advies over wanneer we een maatregel kunnen invoeren. De denktank was deels positief over de maatregelen, maar zag ook belemmeringen, zoals over de naleving en de handhaafbaarheid van de maatregelen. Een groot deel van de denktank kon zich wel vinden in een houtstookverbod, maar denkt ook dat dit (nog) niet het juiste moment daarvoor is. Deelnemers vonden dat er nog winst valt te behalen in het vergroten van de bewustwording dat houtstook ongezond is. De kennis over deze nadelige gevolgen zou bij de meeste mensen nog onvoldoende zijn.

Roken

Enquête

Uit de gesprekken op straat en uit de enquête blijkt bij een grote groep mensen draagvlak te zijn voor extra maatregelen tegen roken.

- 66,1% geeft aan last te hebben van anderen die buiten roken, om verschillende redenen, 33,9% geeft aan geen last te hebben.
- 77,9% vindt dat er extra rookvrije plekken moeten komen, 22,1% vindt dit niet nodig.

Straatgesprekken

Als mensen plekken aanwijzen die rookvrij moeten worden, wijzen ze op terrassen. De hele binnenstad rookvrij maken vinden ze te ver gaan. Er zijn ook mensen die geen extra maatregelen tegen roken willen. Sommige mensen zeggen zich niet bewust te zijn van de rookvrije zones, en vinden dat deze zichtbaarder mogen zijn. Mogelijke maatregelen, zoals het sluiten van convenanten met de horeca voor rookvrije terrassen, sluiten aan bij de wensen en vanuit de bewoners.

Wegverkeer

Straatgesprekken

Uit de gesprekken op straat komt naar voren dat veel mensen hun auto gebruiken om de stad uit te komen, voor hun werk, om familie te bezoeken, of om met de auto op vakantie te gaan. Met kinderen wordt een auto als handig ervaren, Openbaar vervoer rijdt soms niet op tijden dat het nodig is om

ergens naartoe te gaan. Elektrische auto's wordt door veel bewoners gezien als de toekomst en sommigen kiezen vanwege het milieu hiervoor. De meeste bewoners zeggen dat elektrische auto's te duur zijn. Uit de gesprekken komt naar voren dat goedkoper en betrouwbaarder openbaar vervoer een randvoorwaarde is voor het invoeren van emissievrije zones voor auto's. Sommigen zijn bereid om deelvervoer te gebruiken, maar als het vervoersmiddel te ver weg staat, of te weinig beschikbaar is, ontmoedigt dit. Sommige ouderen vinden deelvervoer te ingewikkeld. Uit de gesprekken op straat blijkt dat het beperken van toegang met de auto tot het stadscentrum als normaal wordt gezien.

Klimaatpanel

In het klimaatpanel van augustus 2023 werd over Duurzame mobiliteit gesproken. Aan deelnemers werd gevraagd hoe zij denken over maatregelen, welke belemmeringen zij zien en wat volgens hen nodig is om de overstap naar duurzaam vervoer te maken. Relevante uitkomsten voor onze beleidsnota zijn dat we bij een verkenning naar een nul-emissiezone voor personenauto's goed rekening moeten houden met:

- a) het feit dat een elektrische auto voor veel mensen te duur is;
- b) praktische redenen, zoals laadmogelijkheden en klimaat, waarom mensen wel of geen elektrische auto willen.

Denktank

De mogelijke maatregelen voor wegverkeer bespraken we met de denktank. We vroegen hun eerste indruk van de maatregel, welke varianten hun voorkeur hadden en hoe we maatregelen eerlijk en rechtvaardig kunnen laten zijn. Ook vroegen we advies over wanneer we een maatregel kunnen invoeren. Per maatregel werden voor- en nadelen benoemd door de deelnemers. Over een nul-emissiezone voor brom- en snorfietsen, een autoluwe binnenstad en over geografische uitbreiding van de nul-emissiezone voor bestel- en vrachtauto's kwamen de meeste positieve reacties. Een nul-emissiezone voor personenauto's vonden de deelnemers het meest ingrijpend. Beter openbaar vervoer, (sloop/aanschaf)subsidies en gratis alternatief vervoer werd genoemd als randvoorwaarden.

We zien draagvlak voor het verder beperken van de toegang van bepaalde soorten mobiliteit voor de stad, met maatregelen zoals geografische uitbreiding van de milieuzone, het aanscherpen van de milieuzone, het uitbreiden van de nul-emissiezone voor stadslogistiek, en voor een nul-emissiezone voor brom- en snorfietsen. Voor een nul-emissiezone voor personenauto's zien wij zeer beperkt draagvlak, vanwege de grote impact hiervan.

Andere input uit de denktank

De denktank gaf ons ideeën om de bewustwording rondom luchtkwaliteit te vergroten door bewoners zelf de (lokale) luchtkwaliteit te laten meten en de resultaten van deze metingen meer bekend te maken. Er bestaan initiatieven waarbij bewoners zelf kunnen meten. Ook adviseerde men ons om op scholen meer aandacht hieraan te besteden. Ook kwamen er ideeën om groene routes te markeren waar de lucht gezonder is. Of een ambassadeur die mensen inspireert om de auto te laten staan. We ontvingen ook tips om onze aanpak op buurniveau te maken en de sociale cohesie in buurten te versterken zodat het gesprek makkelijker over houtstook kan gaan.